

KAISA KORTEKALLIO

Millaista luontoa talousmetsä voi olla?

” Meistä jokainen on kasvanut talousmetsien keskellä”, toteavat Anssi Jokiranta, Pekka Juntti, Anna Ruohonen ja Jenni Räinen teoksessaan *Metsä meidän jälkeemme*¹. Harva suomalainen tuntee luonnontilaista metsää eikä välttämättä osaa sellaista kaivata. Toisaalta Nuuksion ja Sipoonkorven suojelualueisiin tottuneet pääkaupunkiseudun asukit saattavat yllättyä huomatessaan, ettei vastaavia metsäympäristöjä löydy sisämaasta kovin helpolla.

Tämän *niin & näin* -numeron ”Metsä”-teema käsittelee talousmetsää. Useiden artikkeleiden ote on historisoiva. Teema on kuitenkin myös ajankohtainen, sillä metsätalouden käytännöt ovat suuren muutospaineen alla. Kuinka tasapainottaa metsän monet käyttötavat – palvelu yhtä aikaa teollisuuden, metsänkävijöiden ja ekosysteemien tarpeita?

Pulmaa pohtivat tahoillaan niin ministeriöt, Metsähallitus, ympäristöliike ja teollisuus kuin yksityiset metsänomistajatkin. Metsänhoitoyhdistyksen julkaisemassa *Metsänomistajat*-lehdessä hämeenkoskelainen metsänomistaja Mika Hämäläinen kertoo tavoitteistaan. Halutaan ”jättää maa seuraavalle sukupolvelle entistä paremmassa kunnossa”. Parempaan kuntoon kuuluu ilmeisenä osana metsän taloudellinen tuottavuus. ”Mutta koska emme tiedä tulevaisuuden tarpeita, on viisasta jättää seuraaville monia mahdollisuuksia. Luonnon monimuotoisuus on yksi mahdollisuus.”²

Jutussa kerrotaan, että Hämäläisten tilan metsissä luonnon monimuotoisuutta edistetään monin eri keinoin: erikoisemmasta päästä lienevät kulutus ja alkuperäiskarjan metsälaidunnus. Osa metsistä on suojeltu määräaikaisesti tai pysyvästi. Hämäläisen haastattelu toimii *Metsänomistajat*-lehdessä esimerkkinä siitä, kuinka aktiivinen metsänomistaja käyttää päätösvaltaansa, tietenkin metsänhoitoyhdistyksen tuella. Hämäläinen saa metsistään kaikkea haluamaansa – ”euroja, ekologiaa ja estetiikkaa”³.

Tässä numerossa tutkijat Janne Säynäjäkangas ja Tero Toivanen käsittelevät metsänhoitoon liittyvää valtaa. He kohdistavat huomion yksittäisiä päätöksentekotilanteita syvemmälle, *rakenteelliseen valtaan*. Historian saatossa muutoutuneeseen rakenteelliseen valtaan kuuluvat esimerkiksi metsätalouden painopisteet sekä vallitsevat käsitykset terveen ja tuottavan metsän luonteesta ja hoitokeinoista. Säynäjäkankaan ja Toivasen mukaan suomalaista metsävaltaa luonnehtii *selluhegemonia*: valtarakenne, jossa metsätalous ja metsänhoito järjestyvät selluteollisuuden intressien ympärille. Selluteollisuutta palvelee parhaiten nopeasti kuitupuuta tuottava, tasaikäinen, päätehakuilla korjattava metsä.⁴

Kuten *Metsänomistajat*-lehden jutusta huomaa, tämän hegemonian rinnalle on julkisessa keskustelussa tuotu

muuta näkökulmia ja tarpeita. Esimerkiksi metsän monikäyttöön (marjastukseen, sienestykseen, virkistykseen ja niin edelleen) ja ympäristön hyvinvointiin kiinnitetään huomiota. Puupellon valta-asema ei ole itsestäänselvä. Rakenteellisen vallan luonteeseen kuitenkin kuuluu, että se pitää pintansa ”yhteiskunnallisen hyväksyttävyytensä rapistumisesta huolimatta”. Metsävallan kohdalla huomattavaa on metsien kasvun luoma hitaus: jos viimeiset 70 vuotta on jaksollisen kasvatuksen opein kasvatettu tasaikäistä talousmännikköä, ei se kovinkaan nopeasti muutu monimuotoiseksi, vaikka ajattelutapa vaihtuisikin.

Jatkuvassa kasvatuksessa metsä pidetään jatkuvasti peitteisenä, puuta korjataan pikkuhiljaa järeimmästä päästä eikä avohakkuita tehdä. Menetelmä on saanut metsälain hyväksynnän vasta vuonna 2014. Jaksollisella ja jatkuvalla kasvatuksella on muitakin kuin menetelmällisiä eroja. Metsä käsitetään eri tavoin.

”Nykyisin vallitseva jaksollinen metsätalous on viljelytaloutta, jossa puulla on samanlainen rooli kuin viljalla. Ihminen tekee työtä metsässä, siis istuttaa, raivaa, muokkaa maata, lannoittaa, harventaa ja lopuksi korjaa sadon. Jatkuvassa kasvatuksessa puu on kuin metsämarja, luonnonvara, jonka metsä tuottaa ihmisestä riippumatta ja josta ihminen hakee sadon sen kypsessä.”⁵

Säynäjäkankaan ja Toivasen mukaan ”tieteellinen metsänhoito”, jonka pohjalta jaksollisen kasvatuksen menetelmät ovat kehittyneet, sai alkunsa tarpeesta mitata ja

hallita metsän kasvua. ”Riittäväällä ylisukupolvisella tietotaidolla varustettu” talonpoikaisyhteisö on saattanut harjoittaa kestäväkin metsänkayttöä, mutta sen ”metsäsuhde teki kuitenkin metsistä valtion ja viranomaisten katseelle läpitunkemattomia.”⁶ Kun metsästä poimittiin muutama tuttu puu kerrallaan silloin, kun oma tarve saneli, valtion oli vaikea tehdä teollisen mittakaavan kannattavuuslaskelmia.

Metsä meidän jälkeemme -teoksessa metsäalan yrittäjä ja metsänomistaja Osmo Palosaari kertoo isästään, joka kieltäytyi avohakkaamasta metsiään. Oikeus määräsi metsät rauhoitettaviksi, siis hakkuukieltoon. Sukupolvenvaihdoksen myötä Palosaari sai hoidettavakseen metsät, joihin ei ollut juuri koskettu 20 vuoteen – ja ne vaikuttivat voivan hyvin. Palosaari siis alkoi epäillä avohakuiden järkevyyttä jo 1990-luvulla, ja nykyään hän hoitaa metsiään lähinnä jatkuvan kasvatuksen menetelmin. Hän on kehittänyt omia työskentelytapojaan ja teettänyt itselleen yläharvennukseen sopivan hakkuukoneen.⁷

Metsän kanssa elävien ja metsässä työskentelevien ihmisten kokemuksella, havainnoilla ja perinteillä on merkitystä metsänhoidollisten valintojen kannalta. Rakenteellinen valta voi suunnata kokemusta. Jatkuvan kasvatuksen ohjeistukset ja esimerkiksi pilottivaiheessa oleva EverCover-sertifikaatti ohjaavat metsänhoitajia tekemään metsässä tarkkaavaisuutta vaativaa työtä⁸. Suunnittelu-työhön kuuluu luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden kohteiden, kuten järeiden lehtipuiden, suurten muurahaispesien ja jyrkänteiden merkitsemistä maastoon. Puuta korjatessa nämä metsän piirteet on huomioitava – ei esteinä vaan vaalittavina ekologisina aarteina. Korjuussa vaaditaan sellaista erikoistunutta tietotaitoa, jota esimerkiksi Osmo Palosaarella on.

Säynäjäkankaan ja Toivasen käsitteistöä lainatakseni: metsän materiaalsen monimutkaisuuden huomioiminen ei anna mahdollisuutta symboliseen yksinkertaistamiseen, siis esimerkiksi keskenään identtisesti käsiteltävien laajojen kuvioden piirtämiseen kartalle. Tällaiseen yksinkertaistamiseen ei jatkuvassa kasvatuksessa välttämättä edes pyritä.

Työ ja liikkuminen jatkuvan kasvatuksen metsässä on erilaista kuin tasaikäisessä männikössä tai hakkuuaukealla. Metsä tunnustetaan monilajisena elinympäristönä, mikä voi auttaa muuttamaan vallitsevia käsityksiä ”hyvästä metsästä”. Ekologi Ilkka Hanski muistuttaa, että mielikuvat ohjaavat todellisuutta:

”Mielikuvillamme elinympäristöistä on suuri vaikutus, koska niiden varaan rakentuu todellisten elinympäristöjen tulevaisuuden ratkaiseva politiikka. Ihmisten ympäristökäsitykset voivat monestakin syystä vääristyä tai elinympäristöt hävitä mielestämme. Silloin on riski, että elinympäristöt pääsevät häviämään myös todellisuudesta.”⁹

Metsänhoitoyhdistyksen jäsenlehtenä *Metsänomistajat* tavoittaa ainakin teoriassa 180 000 ihmistä. Metsän-

hoitoyhdistyksen jäsenyys oli vuoteen 2015 saakka metsänomistajalle pakollista, ja yhdistys on käyttänyt merkittävää valtaa niin metsänhoidon ohjauksessa kuin puukauppojen välittäjinäkin. Luontoarvoja korostavasta haastattelujutusta voidaan olla monta mieltä – kriittisesti voidaan epäillä, toimiiko se lähinnä silmänlumeena, kun metsänhoitajien suositukset kuitenkin useimmiten ohjaavat metsänomistajia puupellon kasvatukseen. Optimisti löytää siitä myös paljon hyvää. Antaahan se esimerkin metsänhoidon tavasta, jossa luonnon monimuotoisuus on konkreettisella ja arjisella tavalla läsnä.

Hämäläinen esittää jutussa lupaavan ajatuksen: luonnon monimuotoisuus on jälkipolville *mahdollisuus*. Kuitenkaan ilman elinvoimaisia ekosysteemejä ei ihmisenkään järjestelmille ole pohjaa. Monimuotoinen luonto on se mahdollisuus, jonka varassa kaikki muut mahdollisuudet lepäävät: ehkäpä siis ennemminkin *välttämättömyys*.

Kestävää metsänhoitoa voi ohjata visio luontokäytävien verkostosta, jollaista luonnonsuojeluasiantuntija Risto Sulkava on populaatioekologien ja Luonnonmetsä-työryhmän kartoitustyön pohjalta esittänyt. Viisi kilometriä leveistä käytävistä koostuva, pääosin valtion maille sijoittuva suojelualueiden verkosto voisi kattaa koko Suomen ja yhdistää toisiinsa nykyiset luonnonsuojelualueet. Luontokäytävät antaisivat metsälajeille yhtenäistä elintilaa ja mahdollistaisivat niiden liikkumisen alueelta toiselle olosuhteiden muuttuessa.¹⁰

Jos jatkuvapetteisiä talousmetsiä sijoitetaan vyöhykeiksi luontokäytävien ympärille, ne voivat tukea suojelualueita. Tällaiset talousmetsät voisivat myös toimia kompromissina niin kauan kuin varsinaisia suojeltuja käytäviä ei saada aikaan. Tähän projektiin voi osallistua, jos vain varaa on: osta metsää visioitun luontokäytäväverkoston varrelta tai olemassa olevan suojelualueen vierestä. Koeta suojella se. Ja vaikka palstasi ei suojeluohjelmien kriteereitä täyttäisikään, voit hoitaa metsää niin, että sadan vuoden päästä se on eloisa ja monimuotoinen elinympäristö.

Viitteet & Kirjallisuus

- 1 Anssi Jokiranta, Pekka Juntti, Anna Ruohonen & Jenni Räinen, *Metsä meidän jälkeemme*. Like, Helsinki 2019, 11.
- 2 Annika Suvivuo, Metsänomistajalla on valtavasti mahdollisuuksia. *Metsänomistajat* 2/2026, 6–8 (8).
- 3 Sama, 7.
- 4 Janne Säynäjäkangas & Tero Toivanen, Selluhegemonia. Suomalaisen metsävallan ruumiinavaus. *niin & näin* 3/2026, 29–50.
- 5 Jokiranta ym. 2019, 46.
- 6 Säynäjäkangas & Toivanen 2026, 32.
- 7 Jokiranta ym. 2019, 220.
- 8 Ks. aeforest.org.
- 9 Ilkka Hanski, *Kutistuva maailma: elinympäristöjen häviämisen populaatioekologiset seuraukset*. Gaudeamus, Helsinki 2007, 255.
- 10 Risto Sulkava, Luontokäytävät torjuvat luontokatoa ja ilmastomuutosta kustannustehokkaasti. *Suomen Luonto* 23.8.2023. Verkossa: suomenluonto.fi/artikkelit/luontokaytavat-mahdollistaisivat-lajien-suojelun-ja-ilmastonmuutoksen-torjumisen-nopeasti-ja-kustannustehokkaasti